

 Seminari FUNDACIÓ JAUME BOFILL

Cap a una educació a temps complet. Repensar els horaris i la jornada escolar per ampliar les oportunitats educatives

Jaume Carbonell

SETEMBRE 2016

Les publicacions de la Fundació Jaume Bofill
estan disponibles per a descàrrega al web
www.fbofill.cat.

Primera edició: desembre 2016

© Fundació Jaume Bofill, 2016
Provença, 324
08037 Barcelona
fbofill@fbofill.cat
<http://www.fbofill.cat>

Autor: Jaume Carbonell
Seminari impulsat pel Marc Unitari de la Comunitat Educativa
Disseny: Amador Garrell
Fotografia de la coberta: Lluís Salvadó

Índex

1. Introducció.....	4
2. El document.....	5
2.1 Criteris clau	5
2.2 Els temps educatius dels infants i adolescents.....	7
2.3 Els temps educatius del professorat i d'altres professionals de l'educació	8
2.4 Finançament i gestió del temps educatiu no lectiu per part dels agents del territori	10
Annex 1: Llista de participants	13

1. Introducció

Durant els mesos de juny i juliol de 2016 s'han dut a terme 3 seminaris de treball amb diferents membres de la comunitat educativa. L'objectiu era l'elaboració d'un document **que afavoreixi el consens al voltant del marc horari escolar**. Previ hi havia hagut un debat mantingut al mes de gener al voltant del model de jornada escolar. En aquell debat es van apuntar unes idees, propostes, dubtes, que van ser el punt de partida per organitzar els seminaris posteriors.

Les sessions d'aquests seminaris tenien com a objectius.

Sessió 1: Establir el marc general del document i les grans línies entorn a les que s'ha d'establir l'acord.

Sessió 2: Debatre sobre els punts d'acord i desacord entorn els horaris i la jornada escolar, amb propostes concretes.

Sessió 3: Posada en comú i tancament dels resultats del procés de debat.

Els 3 seminaris han estat formats per una vintena d'actors, representatius de la comunitat educativa, sindicats, organismes públics, entitats socials i educatives i altres institucions.

En cada sessió s'han desenvolupat diferents metodologies que han incorporat treball en petits grups i debats oberts, lectura del contingut de sessions anteriors i posades en comú.

El resultat és aquest document que, finalment, **esdevé un nou punt de partida per poder continuar el debat i redactar un nou document** que serveixi d'acord en el Marc Unitari de la Comunitat Educativa. **No és, doncs, el document definitiu que han de subscriure**. És la recopilació que fa el Jaume Carbonell de les aportacions realitzades.

2. El document

El document recull tots aquells aspectes treballats que han sortit en els seminaris i s'estructura de la següent manera: Un primer apartat de criteris claus i 3 apartats més en el que es profunditza sobre 3 qüestions: Els temps educatius dels infants i adolescents, els temps educatius del professorat i d'altres professionals de l'educació i el finançament i gestió del temps educatiu no lectiu per part dels agents del territori

2.1 Criteris clau

1. La reforma horària ha de contemplar els diversos temps i espais educatius.

L'aprenentatge no es limita al que s'ensenya i es fa a l'escola: els infants i adolescents aprenen a tota hora i a tot arreu, en diferents espais més o menys estructurats (institucionalitzats), al llarg i ample de la vida. Per això és important que el projecte educatiu de centre integri els diferents temps i espais educatius dels infants i adolescents. A més, les ofertes d'aprenentatge, formació i lleure educatiu estan experimentant un creixement sostingut, amb nous escenaris, modalitats i actors socials i professionals que enriqueixen extraordinàriament el capital cultural de les diverses generacions. Per tant, la relació entre el temps lectiu -o temps reglat o formal que marca la legislació o el currículum- i el temps no lectiu -que inclou les mal anomenades activitats extraescolars i complementàries, -perquè són igualment rellevants i educatives- es va estrenyent cada vegada més.

2. Els temps educatius s'han d'emmarcar dins el marc de la reforma horària general.

Els horaris dels infants i adolescents estan estretament vinculats als horaris dels pares i mares i a les possibilitats de conciliació que ofereixen les empreses. En aquest sentit, el debat a l'entorn dels temps educatius s'ha de coordinar amb la reforma horària general que s'està discutint al Parlament de Catalunya. La necessària articulació i conciliació entre els temps educatius, familiars i laborals poden suposar una racionalització en les hores dels àpats i de descans, i en l'augment de l'oci familiar -dels infants i de les persones adultes- que contribueixen a una millora de la seva salut i del seu benestar individual i col·lectiu. D'acord amb el que succeeix a la majoria de països europeus convindria fer efectiu aquest lema: A la tarda tothom (petis i grans) abans a casa.

3. Els infants i joves han de ser el centre d'atenció prioritari.

Cal establir nous marcs de debat i de col·laboració entre els diversos agents educatius: docents i altres professionals, monitors de lleure, famílies, administracions públiques,...per repensar, organitzar i gestionar aquests temps i espais educatius en funció de les noves dinàmiques i contextos socioculturals i, sobretot, atenent a les necessitats dels infants i adolescents. Els interessos d'aquests actors han de respectar i supeditar-se sempre al dret superior de l'infant (d'aquests dos col·lectius). Per això, s'ha de garantir l'acompanyament individual i col·lectiu de tot l'alumnat al llarg de l'escolaritat, ajustant en cada moment els aprenentatges a les seves necessitats: als que abandonen prematurament l'ESO, els que segueixen amb dificultats o sense, o als que presenten algun tipus de discapacitat o mostren altes capacitats. Perquè tots ells sense excepció precisin de necessitats educatives especials i poden assolir diferents èxits educatius.

4. Del dret a l'escolarització al dret a l'educació.

Quan les reformes educatives parlen del dret a l'educació, aquest el limiten (circumscriuen) a l'educació escolar. A la LOMCE fins i tot han desaparegut els programes de suport i reforç escolar que tenien lloc fora de l'horari lectiu. Aquesta visió escolarista no fa altra cosa que augmentar la segregació escolar entre la població infantil i juvenil socialment més desfavorida. Seria convenient, per tant, que d'acord amb la convenció dels Drets de l'Infant, es recollís el dret universal a l'educació a temps complet tant a la llei educativa estatal com a l'autonòmica, es reconegués el protagonisme dels ajuntaments com actors educatius i es fes efectiu per part de les administracions educatives.

5. El temps de lleure és un dret de l'infant.

La Convenció de les Nacions Unides sobre els drets dels infants (art.31) estableix el dret d'aquests al lleure i a participar en les activitats culturals, artístiques, recreatives i d'esplai existents, i el deure de les administracions a fer-ho possible. També l'Estatut d'Autonomia (art.44.3) estableix l'obligació dels poders públics de facilitar i promoure l'accés dels infants en les activitats d'educació en el lleure. Per últim, el Síndic de Greuges de Catalunya ha elaborat un informe molt ben documentat (2014) sobre el dret al lleure educatiu i a les sortides i colònies escolars, amb diverses recomanacions per fer efectiu aquest deure, que avui no està plenament reconegut des d'un punt de vista jurídic ni polític, al Parlament de Catalunya i a les diverses administracions afectades (Departament d'Ensenyament, Departament de Benestar Social i Família i administracions locals).

6. L'assignatura pendent dels temps educatius és l'equitat.

Creixen les oportunitats educatives fora de l'escola però, d'ençà de la crisi s'ha produït un augment de les desigualtats socials que dificulta encara més l'accés a les activitats educatives no lectives als infants i famílies amb menys recursos econòmics, socials i culturals, tant durant el curs escolar com a les vacances d'estiu, malgrat els esforços que es fan des d'alguns ajuntaments i entitats no lucratives del lleure. D'altra banda, la jornada contínua, intensiva o compactada al matí als centres de secundària no garanteix, en la majoria dels casos, ni aquesta mena d'activitats ni el servei de menjador. Per tant, la principal preocupació a l'hora de repensar la jornada escolar i plantejar nous models de temps educatius és l'equitat i la garantia d'iguals oportunitats per a tothom, tant dins de l'escola com un cop finalitzat l'horari lectiu. Ras i curt: qualsevol proposta de reforma horària s'ha de fer en clau d'equitat.

7. Els temps educatius formen part de l'escola innovadora del segle XXI.

En efecte, aquesta nova concepció dels temps i espais educatius és una peça més de l'engranatge sistèmic de l'escola del futur que tracte d'estimular les diverses capacitats i valors de l'educació integral de les persones per tal de poder entendre, adaptar-se, viure i convida lliurement i satisfactòriament en una societat cada cop més complexa i acceleradament canviant. Per tant, té a veure (s'associa) en noves maneres d'ensenyar i aprendre; amb un coneixement rellevant i amb sentit, i més vinculat amb l'entorn; amb un major protagonisme de l'infant i adolescent; amb altres formes de relacionar-se i agrupar-se; amb espais més acollidors i adaptats a les activitats innovadores; i amb un nou model de docència, més centrat en l'acompanyament dels alumnes i els seus aprenentatges.

8. Els temps educatius comporten, alhora, diversitat i uns mínims comuns.

La flexibilitat horària depèn de les característiques específiques d'alguns centres; del seu projecte

educatiu i grau d'autonomia pel que fa a l'organització interna; i del context territorial: rural, semi rural o amb poblacions i activitats productives molt singulars. Tot plegat pot modificar els horaris d'entrada i sortida, així com les franges del migdia. Ara bé, caldria regular uns mínims comuns pel que fa a les hores d'estada als centres per part dels alumnes. D'altra banda, cal evitar, com insistíem abans, qualsevol situació que posi en perill la tan necessària equitat. Així, per exemple, la jornada contínua o intensiva pot trencar l'equilibri entre l'escola pública i l'escola privada concertada, a favor d'aquesta última, així com incrementar la polarització de l'escola pública, en funció del perfil socioeconòmic de les famílies que hi participen.

9. Qualsevol reforma horària s'ha de fer per consens dels actors implicats.

Els agents implicats són el professorat, les famílies i les administracions autonòmica i local; I qualsevol reforma horària s'ha d'aprovar al consell escolar, tot comprovant que hi hagi garanties de qualitat i equitat. És a dir, que l'oferta del servei públic de menjador i de les activitats educatives no lectives han de ser a l'abast de tothom. D'altra banda, cal realitzar un seguiment i una avaluació contínua sobre el resultat de la nova modalitat horària i dels diversos components que hi concorren.

10. El triple horari. El rol i la funció de l'alumnat, del professorat i dels centres i equipaments municipals.

Aquesta distinció és del tot necessària per entendre el rol i la funció de cada agent i equipament en la reorganització dels temps educatius. Perquè una cosa és el temps dels infants i adolescents en el conjunt d'activitats educatives lectives i no lectives, dins i fora de l'escola; una altra ben diferent, és l'horari flexible del professorat, amb un temps d'acompanyament curricular i educatiu de l'alumnat que s'alterna amb un temps no lectiu, en part individual, en part col·lectiu; i el tercer horari correspon a les hores d'obertura del centre -que s'allarga més enllà de la jornada escolar lectiva, diàriament i els caps de setmana- i d'altres serveis i equipaments públics del territori.

Les reflexions i propostes que segueixen s'organitzen a partir d'aquest triple horari.

2.2 Els temps educatius dels infants i adolescents

1. Més enllà del debat entre jornada contínua-intensiva o partida. Cal ampliar la mirada sobre la distribució del temps des d'una perspectiva merament quantitativa i centrar-se en la seva qualitat. No es tracta de reduir o ampliar les hores lectives sinó d'adequar-les millor al projecte educatiu i de veure en cada moment quin tipus d'aprenentatge s'està generant. La situació s'ha de revertir: els horaris s'han d'adaptar al tipus d'activitat i no al revés com passa sovint avui. Així, les franges i modalitats horàries no s'han de regular i han de ser més flexibles i diversificades, amb espais de freqüència molt variada en funció dels projectes i activitats i de cada etapa educativa.

2. Els temps educatius no són els adequats. No ho són des del punt de vista de la salut i tampoc no ho són des d'un punt de vista psicopedagògic. Perquè falten més pauses per descansar entre les classes i activitats; perquè els ritmes d'atenció i concentració es veuen afectats; o perquè tampoc afavoreixen prou l'escola serena i de qualitat, que protegeix la qualitat de vida dels diversos actors educatius. Cal buscar un equilibri entre una jornada que no sigui massa llarga però que tampoc sigui massa compactada o comprimida, i que permeti realitzar les activitats d'aprenentatge de manera pausada i sense estrès.

3. El menjador: servei públic i espai educatiu. Es tracta, en efecte, d'un servei públic universal que ha de ser accessible (a l'abast) a tothom. Per tant, els centres escolars han de garantir aquesta oferta a les etapes educatives de tots els centres, independentment de si es realitza la jornada intensiva-contínua o partida. És també un temps educatiu, amb un fort component socialitzador per la cohesió del grup, on es treballen hàbits i continguts d'higiene i alimentació. Es recomana que aquesta pausa -que inclou altres activitats associades al temps de migdia- sigui de 90 minuts, tot i que es pot allargar o escurçar en funció del projecte educatiu; de l'etapa, de si els infants es queden a dinar o no; de si cal fer més d'un doble torn de menjador; de si hi ha necessitat de fer migdiada; de les característiques territorials, etc. Cal veure si, com a tendència, cal avançar cap a l'ús generalitzat del menjador perquè les activitats educatives a la pausa del migdia siguin comunes a tots els infants o si, pel contrari, cal deixar-ho com una opció lliure amb un temps educatiu d'activitats no dirigides.

4. No es pot dinar tan tard. Les recomanacions internacionals nutricionistes recomanen fer cinc àpats al dia i que l'hora del dinar es faci entre les 12 i les 14 hores com a màxim. I mai a les 14,30 i 15 hores com succeeix amb un bon nombre d'alumnes que segueixen la jornada contínua-intensiva i han d'anar a dinar a casa. Caldria que els centres de secundària tornessin a oferir al servei de menjador tant per raons de salut com d'equitat; i que de forma urgent s'oferís als infants i adolescents especialment afectats per la pobresa. En els centres de secundària això suposaria fer una pausa llarga al migdia i acabar les classes una mica més tard.

5. Les activitats educatives no lectives s'haurien de recomanar a tothom. Perquè, com dèiem al principi, aquestes formen part substantiva del projecte educatiu. No caldria parlar d'obligatorietat però tampoc de voluntarietat, perquè el desitjable és que les arribés a fer tothom, bé sigui perquè en alguns casos es necessiten o perquè sempre suposen un enriquiment de l'itinerari educatiu. El ventall d'aquesta oferta és molt àmplia i diversa: les anomenades activitats complementàries - reforç, estudi assistit, lectura,..-; les activitats extraescolars i de lleure -musicals, artístiques, culturals, d'idiomes, esportives, casals infantils i altres activitats d'educació en el lleure-; i tota mena de tallers. Aquests conjunt d'activitats es realitzen dins del centre o en altres equipaments del territori. La majoria tenen lloc fora de l'horari lectiu però cada vegada més s'introdueixen, es complementen i fins i tot es fusionen amb el temps lectiu. L'educació formal i no formal es confonen perquè les competències (transversals) que es treballen són les mateixes. Cal vetllar sempre perquè aquesta oferta sigui de qualitat i accessible a tots els infants i adolescents.

6. Cal una mirada flexible i adaptada a diferents realitats. Ens trobem davant de situacions i necessitats molt variades en funció del territori i del context social. Cal un plantejament flexible que permeti adaptar l'organització de la jornada als diferents contextos i a les diverses situacions. S'ha d'oferir una resposta que ofereixi possibilitats educatives a tots els infants i adolescents.

2.3 Els temps educatius del professorat i d'altres professionals de l'educació

1. L'horari del professorat ha de ser flexible. Es proposa que hi hagi un horari d'entrada i sortida del professorat sense necessitat que tothom coincideixi tota l'estona. Això suposa que el professorat ha de pactar amb quines franges treballa, perquè hi hagi uns espais en que tots els docents estiguin present al centre i es puguin realitzar activitats de coordinació, reunions pedagògiques i formació permanent. També es recomana que hi pugui haver-hi espais de convivència més informal entre tot el professorat. D'acord amb els seus drets laborals, per aquestes activitats complementàries

ries, a les que cal afegir, entre altres, les tutories i atenció als pares i mares, es preveuen 5 hores de permanència al centre a Primària i 8 hores a secundària. I també es preveuen en els dos casos altres 7 hores i 30 minuts per a preparació de classes, correcció d'activitats, assistència a cursos i activitats de formació, que no s'han de fer necessàriament al centre. Pel que fa a les hores de docència es planteja passar de 25 a 23 hores a Infantil i Primària, i de 20 a 18 hores a Secundària, retornant a la situació anterior a la política de retallades. Per garantir la qualitat de la docència i de tot el temps educatiu calen unes condicions adequades: ratios no elevades, amb possibilitats de fer diverses agrupacions d'alumnes; dotació de recursos tecnològics i d'altres tipus; espais diversificats, agradables, estèticament bells i adaptats per a la realització de diverses activitats i a les condicions climatològiques, etc. Seria convenient eliminar o alleugerir moltes de les actuals tasques administratives i burocràtiques que realitza el professorat; o bé transferir-les al personal no docent.

2. La formació permanent és inherent a la funció docent. El reciclatge i actualització docent és tan necessària com en qualsevol altra professió. És, alhora, un dret i un deure. Una part d'aquesta, sobretot la que té a veure amb el projecte educatiu de centre i altres projectes innovadors que s'estan portant a terme, ha de ser forçosament obligatòria i s'ha de realitzar dins del centre. Altres formacions que es realitzen fora del centre poden tenir caràcter voluntari, especialment recomanable o obligatori segons els casos. Actualment, però, hi ha bastanta confusió sobre les modalitats formatives més adients degut a l'absència actual de plans de formació rigorosos i sostinguts, així com a la manca d'una oferta de país per a la formació dels seus docents. La flexibilitat horària ha de permetre al professorat l'assistència a congressos, visites de centres, viatges d'estudi, llicències trimestrals o anuals per a la recerca i per l'elaboració, seguiment i avaluació de projectes innovadors.

3. El temps educatiu ha de centrar-se en les necessitats dels infants i adolescents. La flexibilitat horària del professorat ha d'estar sempre supeditada al projecte educatiu de centre i a les característiques i necessitats dels infants i adolescents de cada etapa educativa. I mai al revés. Cal procurar que totes les hores lectives i no lectives siguin de qualitat i es puguin aprofitar al màxim. I també cal promoure especialment aquelles activitats que tenen un alt valor educatiu i socialitzador. Aquest és el cas, per exemple, de les sortides, colònies i viatges d'estudi, en la mesura que posa l'alumnat en contacte amb altres contextos d'aprenentatge especialment rics en l'adquisició d'hàbits i continguts transversals. Per això és important que, al contrari del que està passant els darrers anys degut a la crisi i a la política de retallades, aquest tipus d'activitats s'estenguin i es generalitzin. Això forma part del projecte educatiu i de la feina d'educar. Per tant, cal assegurar alhora l'acompanyament del professorat i l'accés de tot l'alumnat.

4. Altres professionals de l'educació, altres persones que eduquen. Als centres educatius, apart dels docents, hi treballen i col·laboren moltes altres persones amb perfils professionals ben diferents: monitors, educadors socials, vetlladors, psicopedagogs, cuiners, conserges, etc. Totes elles realitzen una funció educativa dins del que anomenem temps educatiu no lectiu -acollida matinal, pausa de migdia i menjador, atenció a la diversitat, reforç escolar, activitats artístiques, culturals i esportives diverses, tallers,...- que formen part del projecte educatiu de centre. Per tant, és convenient que aquests actors també estiguin representats d'alguna manera en el claustre, consell escolar, consell escolar o educatiu del municipi i del territori i altres organismes o comissions.

Es tracta d'un sector professional molt divers i poc regulat. Alguns d'aquests professionals són contractats pel Departament d'Ensenyament, altres pels ajuntaments, directament pels centres i les AMPES i per diverses entitats de lleure sense afany de lucre, encara que també hi ha un sector creixent d'empreses que hi troba en aquest espai educatiu una oportunitat de negoci que caldria con-

trolar amb criteris educatius. Fins a quin punt es pot regularitzar un sector tan divers i complex com el de l'educació no lectiva i del lleure educatiu? Cal avançar cap a una contractació laboral o cap a una certa funcionarització? Contracte laboral o funcionariat? Una vella i controvertida polèmica. En qualsevol cas, l'important és que els monitors i altres educadors gaudeixin d'una major reconeixement i formació, de més estabilitat i d'unes condicions de treball dignes. I en la mesura del possible d'una jornada horària el més compactada possible.

La presència d'aquestes figures facilita la flexibilitat horària del professorat. En qualsevol activitat no lectiva del centre sempre ha d'haver-hi un referent docent, com una mena d'acompanyament a l'ombra, que asseguri la coordinació, la vinculació amb el projecte educatiu i la qualitat de qualsevol servei i activitat.

Per a la realització de diverses activitats educatives no lectives -i també en algunes lectives- hi ha centres que compten amb el voluntariat: pares i mares, mestres jubilats, exalumnes, amics de l'escola, altres membres (persones) de la comunitat, etc.

5. Reestructurar la professió docent a partir de la formació inicial. Aquesta nova visió sobre els temps educatius exigeix un canvi de paradigma en la formació inicial del professorat. En aquest sentit caldria tenir en compte els resultats dels plans experimentals de millora que s'estan portant a terme a les universitats catalanes (MIF); els mecanismes més adequats per seleccionar els millors candidats a la docència; i com es va configurant una nova identitat professional, a partir de la reflexió sobre la pràctica, que sigui sensible a les demandes de l'escola innovadora del segle XXI.

2.4 Finançament i gestió del temps educatiu no lectiu per part dels agents del territori

1. Els temps educatius equitatius reforcen l'escola pública comunitària i el treball en xarxa dins del territori. Aquesta nova perspectiva reforça i enriqueix tres principis bàsics de l'escola pública: inclusivitat, en la mesura que garanteix el dret de tots els infants i adolescents a l'educació a temps complet; gratuïtat -o altres formes de finançament pública- per a les activitats educatives no lectives i per serveis públics com el menjador, que també forma part del projecte educatiu; i participació, ja que requereix activar la complicitat i participació de tots els agents de la comunitat educativa i del territori, amb el propòsit de trenar mecanismes de cooperació per coordinar iniciatives, oferir serveis i activitats conjuntes i optimitzar l'ús dels equipaments escolars i municipals. És convenient que les escoles gaudeixin d'autonomia i de la seva pròpia singularitat, però també ho és que es relacionin i aprenguin entre elles, i que es projectin en el territori, integrant-se (formant part) en plans d'entorn, ciutats educadores, projectes de formació integral o altres propostes col·lectives que enriqueixen el capital educatiu i cultural del territori, augmenten la cohesió social i reforcen el sentit de pertinença a la comunitat.

2. L'obertura dels centres i d'altres equipaments del territori. L'ús dels diversos equipaments exigeix una estreta coordinació per part dels diferents agents educatius i socials -centres educatius, ajuntaments i entitats- per tal de poder optimitzar la seva utilització. D'una banda, cal establir un horari d'obertura dels centres, més enllà de l'horari de l'alumnat i del professorat, per a la realització d'activitats educatives no lectives: els dies laborables, els caps de setmana i el període de vacances. I de l'altra, cal reservar unes franges horàries a les instal·lacions municipals i altres equipaments sense afany de lucre per a l'ús exclusiu dels infants i adolescents. La gestió de cada espai correspon als titulars o als ajuntaments o bé s'exerceix de forma compartida. En qualsevol cas, però, el consell escolar municipal o educatiu del territori té la funció de fer-ne el seguiment i con-

trol.

3. Els ajuntaments són un agent educatiu clau però els hi falten competències i pressupost. Molts ajuntaments porten temps treballant per oferir a la seva població espais i oportunitats educatives, vinculant projectes, generant sinèrgies i treballant amb els agents de la comunitat per a transformar-la. Des dels ajuntaments es fa una oferta pública en el temps no lectiu a través de l'organització d'activitats artístiques, culturals, esportives i de lleure. Ara bé, la seva capacitat pressupostària és molt limitada per fer accessible aquesta oferta a tota la població. La Llei de Racionalització i Sostenibilitat de l'Administració Local (LRSAL, 2013), encara ho dificulta més al perdre competències amb salut i educació, a banda d'eliminar-se serveis de proximitat en diversos àmbits. Això fa que una bona part del temps no lectiu s'estructuri a través del lliure mercat, amb la creixent penetració d'empreses que veuen en la infància una gran font de negoci, i que el seu finançament recaigui en les famílies. Per tant, per fer efectiu l'accés de tots els infants i adolescents al temps educatiu no lectiu en clau d'equitat, es proposen tres objectius a) Que el dret universal a aquest temps educatiu sigui recollit en els pactes, acords o compromisos per l'elaboració de les noves lleis d'educació d'àmbit estatal i autonòmic. b) Que es derogui la LRSAL i que es reconeixin les competències municipals en educació i es dotin pressupostàriament. I c) Que la Generalitat inclogui en els seus pressupostos anuals una partida específica per atendre aquestes necessitats.

4. Qui o com es finança el servei de menjador i les activitats educatives no lectives? Tothom accepta que el menjador és un servei públic i un dret universal que s'ha de garantir a tothom. Ara bé, hi ha dues maneres d'entendre el principi d'equitat. Hi ha qui pensa que d'això se'n deriva la total gratuïtat per a tots els infants i adolescents, tal com succeeix a altres països, i només s'accepten de manera transitòria -fins que l'administració no se'n faci càrrec totalment- les fórmules actuals de beques i ajuts o de tarifació social. Altres veus, en canvi, són partidaris d'aquesta darrera fórmula que s'està aplicant amb èxit a molts municipis de Barcelona (Catalunya). La defensa perquè entenen que, a partir de la lògica de la discriminació positiva, és més equitatiu que les famílies que poden pagar el menjar dels seus fills el paguin. La tarifació social substitueix el model de les ajudes als més pobres que ho demanaven -l'actual de beques i ajuts, que genera certes desigualtats-, per un model de preus segons renda -una taula de preus variables ajustats als ingressos familiars- sense haver de passar per serveis socials. Pel que fa a les activitats educatives no lectives es defensa el mateix criteri de finançament: gratuïtat per a tothom o tarifació social, a càrrec dels ajuntaments i la Generalitat.

5. La clau de l'èxit: la xarxa i el projecte educatiu de territori. Qui millor coneix el territori són els municipis i el conjunt del seu teixit associatiu. Per això és important avançar en una doble direcció: a) Activant el funcionament de la comissió mixta, formada pel Departament d'Ensenyament -per què no recupera el nom d'Educació?- i les entitats municipalistes per tal de prendre les decisions més adequades sobre les actuacions relacionades amb els temps i espais educatius; i b) Potenciant la xarxa de ciutat entre tots els centres educatius, entitats i associacions per compartir i optimitzar esforços, sinèrgies i propostes; i per anar teixint iniciatives que vagin configurant el projecte de ciutat. Aquest gran projecte s'enriqueix amb altres (petits) projectes -plans d'entorn, ciutats dels infants, comunitats d'aprenentatge, xarxes virtuals d'infants i adolescents, grups d'interessos comuns, programes formatius integrals, carta d'activitats, ciutat educadora,.. i altres oportunitats d'aprenentatge i socialització no escolar-; i precisa, també, d'un lideratge compartit. Perquè ni els ajuntaments poden anar sols, ni ho poden fer les escoles, ni tampoc les entitats. L'ajuda mútua, la corresponsabilitat, el lideratge distribuït i l'aprenentatge comú són imprescindibles per oferir a tots els infants i adolescents una educació equitativa i de qualitat a temps complet. En les ciutats mitjanes o grans el projecte educatiu es pot plantejar a nivell de barri o districte, i en les àrees rurals ja

existeixen les Zones Escolars Rurals (ZER) amb el seu propi projecte educatiu. En qualsevol cas seria convenient estudiar la recuperació de les antigues zones educatives.

6. Els consells educatius: una eina per refermar la governança i la participació democràtica. Els consells escolars haurien de recuperar les funcions que tenien a la LOE i fins i tot assumir-ne algunes més, obrint la participació a altres agents de la comunitat educativa. Pel que fa als consells escolars o educatius de territori, aquests han de ser l'expressió organitzativa de la xarxa local, amb la participació activa de tots els agents: centres educatius; regidoria d'educació i altres serveis o organismes del municipis; entitats i associacions culturals, esportives i del lleure; col·lectius i moviments socials, etc. Una de les seves funcions bàsiques és el debat, la presa de decisions, la implementació, el seguiment, el control i l'avaluació de totes les intervencions i espais relacionats amb l'educació a temps complet, sempre en clau de qualitat i equitat.

Annex 1: Llista de participants

Nom	Organització
Carles Barba	Fundació Catalana de l'Esplai
Alexandre Bello	FAPAC
Alex Castillo	FAPAC
Lluís Coromines	Reforma horària
Laura Domingo	UVIC
Pere Farriol	FAPAES
Ramon Font	USTEC STE's
Pilar Gargallo	FMRP
Raquel López	FEDAIA
Jesus Martín	UGT
Fabian Mohedano	Reforma Horària
Jordi Plana	Diputació de Barcelona
Manuel Pulido	CCOO
Josep Riera	CGT
Mònica Rodríguez	Fundació Pere Tarrés
Montse Ros	CCOO
Ana Vera	Consorti Educació de Barcelona
Teresa Sambola	Ajuntament de L'Hospitalet.
Elena Sintès	Experta
Albert Soler	Ajuntament de Granollers
Maria Vinuesa	Rosa Sensat
Dolors Vilque	CCOO

Nota: El document és el recull de les aportacions de les diferents persones que han participat al seminari, però no significa que tothom estigui d'acord amb tot el contingut.